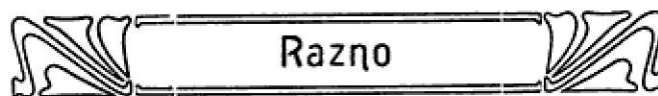

izpite" s češko-slovenskim terminološkim slovarčkom (1913). L. 1910 je ustanovil skupno z M. Ambrožičem telesnovzgojni strokovni „Vaditeljski list“, ki ga je s strokovnimi sestavki pretežno sam preskrboval. Bil je sotrudnik vseh slovenskih sokolskih glasil in ni bil le znan v slovenskih temveč tudi v čeških sokolskih vrstah. V pedagoškem listu „Popotnik“ je objavil (1913–14) slovenski prevod učne osnove in instrukcij za pouk telovadbe in prirejanja mladinskih iger na gimnazijah in realnih šolah. Pripravljala je izdajo telovadnih učnih knjig, toda zavrata bolezen je prečrtala vse njegove načrte. V sedanjih težkih časih, ko se spreminja vse, kar je urejevalo doslej odnošaje med človekom in človekom, se je zmanjšala vrednost poedinca, vendar zadene težko naš maloštevilen narod izguba slehernega kulturnega delavca, in z Evgenom Sajovcem je izgubila mlada, uprav razvijajoča se pa-noga telesnovzgojnega znanstva težko nadomestljivo moč. Časten mu spomin!

Br. Sokolov.

Otec Rogerij, govornik v novi ljubljanski stolnici. Dr. Jož. A. Glonar „Med reformacijo in romantiko“ (Lj. zvon XXXVI. 1916. št. 6. str. 265) piše: „Novost je podatek, da je o. Rogerij imel pri posvečevanju ljubljanske stolnice dve pridigi v slovenskem jeziku. Odkod ima ta podatek, tega Marn ne pove; iz Rogerijevega dela samega gotovo ne“ — nego iz „Historia cathedralis ecclesiae Labacensis auctore Joanne Gregorio Thalnitschero I. U. D. Labaei Anno MDCCI (Edidit A. Koblar) Labaci 1882. Dolničar popisuje konec spisa slavnosti, ki so se vršile v novi stolnici sv. Nikolaja, med njimi slovesen prenos ostankov sv. Vitala in Varije v nedeljo dne 29. velikega srpana 1706. Dopoldne je pridigal tedaj župnik iz Kranja Jakob Schilling, popoldne o. Rogerij: A prandio finitis Vesperis concionem piam ac salutiferam dixit P. Rogerius, Labacensis, Capucinus, qua finita officium Defunctorum pro benefactoribus dictum (l. c. 82). Dne 8. velikega travna 1707 je bila stolnica slovesno posvečena. Slavnosti so se vrstile osem dni. Ob osmini je bil popoldanski govornik o. Rogerij: Hora quarta pomeridiana finitis Vesperis tertia concio seu ultima slavonica habita fuit a R. P. Rogerio, Labacensi Capucino, ordinario dominicali concionatore Conventus eorum. Sumpsit textum: „Compleverunt, consacrarunt domum Domini et obtulerunt munera.“ (l. c. 87).

I. Pobiljšar.

Nekoliko narodnostne statistike o Poljaki. Prof. Stanislav Tync je po najnovejših virih sestavil statistično tabelo o narodnostnih, verskih, gospodarskih in šolskih razmerah Poljakov pod naslovom: Polska w cyfrach. Navajam nekoliko narodnostnih podatkov.

Rusija ima na ozemlju nekdanje Poljske z današnjimi 38,487.100 prebivalci 10,480.600 ali 27·20% Poljakov in sicer: V kongresni Poljski je izmed 13,058.000 prebivalcev Poljakov 9,424,000 ali 71·84%, Rusov je 6·74%, Nemcev 4·29%, Židov 13·42%; na Litvi in med Belorusi je izmed 12,915.000 prebivalcev 632.000 ali 5·53% Poljakov, Belorusov je 54·05%, Velikorusov 5·86%, Malorusov (Rusinov ali Ukrajincev) 3·60%, Židov 14·05%; med Malorusi je 424.600 ali 3·79% Poljakov, Malorusov je 76·85%, Židov 12·51% pri skupnem prebivalstvu 12,514.100.

Prusija ima na nekdanjem poljskem ozemlju z današnjimi 8,075.000 prebivalci 3,439.100 ali 42·59% Poljakov in sicer: Na Poznanjskem je med 2,099.800

prebivalci 1,290.700 ali 61·46°/_o Poljakov, dočim je Nemcev 38·42°/_o; v zapadno-pruski pokrajini je 1,703.500 prebivalcev, med njimi Poljakov 604.100 ali 35·47°/_o, dočim je Nemcev 64·45°/_o; v vzhodnopruski pokrajini je izmed 2,064.200 prebivalcev 286.000 ali 13·88°/_o Poljakov, a 81·37°/_o Nemcev; v pruski Šleziji je 1,258.100 ali 56·88°/_o Poljakov, dočim je Nemcev 40·04°/_o pri skupnem prebivalstvu 2.208.000

Pri Avstro-Ogrski je od nekdanje Poljske Galicija z 8,025.700 prebivalci, izmed katerih je 4,672.500 ali 58·6°/_o Poljakov, dočim je Rusinov 40·2°/_o, a Tešinsko z 233.900 ali 54·9°/_o Poljaki in 18·0°/_o Nemci pri skupnem prebivalstvu 434.700 Vsega skupaj ima Avstro-Ogrska **4,906.400** ali 57·9°/_o Poljakov in 37·9°/_o Rusinov na nekdanjem poljskem ozemlju z današnjimi 8,460.400 prebivalci.

Izmed današnjih 55,023.000 prebivalcev na ozemlju nekdanje Poljske je Poljakov **18,826.100** ali 34·21°/_o. Vseh Poljakov sploh je po statistiki prof. Tynca **22,051.000**.

Dr. Lončar.

Psiholog O. Külpe. — V mislih mi je silno resna vloga, ki pripade vzgojevalcu, v najširjem pomenu besede, po vojni. In kaj čuda, če se zamisliš ob pogledu, da „list za listom pada“, in sicer ravno s tistih vej, ki so najvažnejše za rast in procvit celotnega drevesa. Lani se je za vselej poslovil od svojih sotrudnikov E. Neumann, „oče eksperimentalne pedagogike“, in še na zatonu istega leta (1915) je šel O. Külpe, profesor na vseučilišču v Monakovem.

Kdo je bil Külpe? Kratko bi rekli — drug Wundt! Sicer se je Külpe v neobičajni meri poglobljal v filozofska vprašanja vseh vrst, toda za veččaka je z imenom Külpe predvsem trdno združen pojem: eksperimentalna psihologija. Na ledini, v katero je Wundt zarezal prve vodilne brazde, je dalje oral in rahljaj, sejal in pripravljaj bogato žetev Külpe, osobito za svojega delovanja v würzburškem psihol. laboratoriju. Besedo „eksperimentalna psihologija“ je Külpe pojmoval nekoliko širje od Wundta, hoteč pritegniti v območje te metode celo vrsto takih duševnih dejev, ki se jim z dosedanjimi metodami ni dalo priti do živega: mišljenje, abstrahiranje, ocenjanje, tvoritev vzorov, estetsko in etično čustvovanje ...

Kulturni pomen Külpejevega delovanja je spretno ocenjen v besedah: „Mnogo mlajših izsledovalcev je Külpe popolnoma ali vsaj deloma izšolal in zastopniki drugih ved, osobito prirodoslovci pa medicinci, so se po njegovih delih, njegovih laboratorijih in njegovih učencih za trdno prepričali, kako pomenljiva veda je psihologija ter da ima vso pravico do obstoja.“ (A. Fischer).

Osobito ena panoga Külpejevih dušeslovnih eksperimentov utegne sčasoma vsem, ki imajo posla s poukom in z vzgojo, odpreti čisto novih vidikov: izučevanje mišljenja v smislu in po načelih „würzburške šole“. Znameniti psiholog W. Stern sodi takole o tem izučevanju: Odločilni uspeh tega izsledovanja je psihol. osamosvojitve pojavov in procesov mišljenja, to se pravi, s tem je premagana tista psihologija, ki je priznavala samo predstave in asociacije. Naši duševni procesi se ne vrše samo po mehanskih zakonih asociacije, temveč jih obvladuje smotrenost duševne aktivnosti, ki izbira, ureja in določa po smotrih: „determinirajočih tendencah“. (Glej Külpejev članek: Über die moderne Psychologie des Denkens v „Internat. Monatsschrift f. Wissenschaft, Kunst u. Technik“, 1912.)

— a —

